

Autor: Jitka Kreslíková

© 2020

Ústav informačních systémů

Fakulta informačních technologií Vysoké učení technické v Brně

Řízení projektů

- ☐ Co jsou metriky?
- Měření
- Oblasti uplatnění softwarových metrik
- Metody a prostředky měření
- Obvykle používané metriky
- Metody odhadu pracnosti, softwarové metriky

Motto: "nemůžeme řídit to, co nemůžeme měřit" - Tom DeMarco.

Pro úspěch projektu je důležitá dohoda na kriteriích akceptování projektu:

př.: operátor musí být schopen začít pracovat s libovolnou funkcí do 30 sekund od chvíle, kdy se posadil za terminál.

□ Co jsou metriky:

- můžeme je definovat jako kriteria určující atributy softwarového projektu,
- umožňují hodnocení vytvořeného výrobku a procesu, který se použil při jeho tvorbě.

Měření

- je proces objektivního přiřazování symbolů entitám (obvykle čísel) za účelem charakteristiky určitého atributu dané entity,
- Entita objekt nebo událost, jejíž charakteristika se měří.
- Atribut rys, charakteristika, která nás zajímá.
- Objektivita skutečnost, že vlastní proces měření musí vycházet z přesně definovaného pravidla, t.j. měření nezávisí na tom, kdo ho provádí.
- Různé interpretace naměřených hodnot:

př.: počet chyb nalezených za jednotku času reprezentuje kvalitu testování nebo (ne)spolehlivost programu..

Rozlišujeme měření:

 přímé - přímé získání hodnoty sledovaného atributu

př.: počet řádků programu.

nepřímé - odvození z jiných atributů, které nelze měřit přímo,

př.: udržovatelnost je možné měřit časem na odstranění chyby.

Oblasti uplatnění softwarových metrik

- Definice uživatelských požadavků ve formě měřitelných atributů produktu umožňuje předcházet potenciálním nedorozuměním,
- poskytování kvantifikovatelného přehledu pro podporu rozhodování,

př.: hodnocení efektivnosti strategií testování, identifikace potenciálně kritických a chybových modulů.

vytváření přesnějších odhadů (nákladů a doby trvání projektů),

Oblasti uplatnění softwarových metrik

- sledování kvality softwaru i procesu jeho tvorby,
- přehlednější vývoj softwaru a dřívější identifikace potenciálních problémů na základě naměřených hodnot vybraných atributů charakterizujících projekt,
- vyhodnocování vlivu nových metod a podpůrných prostředků na produktivitu práce a kvalitu,
- zlepšování procesu vývoje a produktu.

Metody a prostředky měření

Metody měření závisí na charakteristikách: jaké entity se měří (výrobky, procesy), **proč** se měří (vyhodnocení, řízení, předpověď, zlepšení), koho zajímají výsledky měření (návrhář, manažer), které vlastnosti se měří, v jakém prostředí se měří (lidé, technologie, jiné zdroje).

Typy měření

Aby bylo možné výsledek měření interpretovat, je nutné ho reprezentovat na stupnici.

5 různých typů měření:

nominální (klasifikace) - stanoví pouze, zda se měřená veličina "rovná" či "nerovná",

př.: typ programovacího jazyka.

ordinální (+ uspořádání) - uspořádání nad hodnotami umožňuje změřit úroveň atributu a porovnání. Není však řečeno jaká je diference mezi hodnotami.

př.: méně modulární program.

Typy měření

☐ intervalové (+ vzdálenost mezi prvky stupnice).

př.: rozdíl v modularitě mezi programem X a Y je stejný jako mezi programem Y a Z.

poměrové (+ absolutní nula) - umožňuje porovnání poměrů. Absolutní nula znamená, že existuje hodnota udávající absenci zkoumané vlastnosti,

př.: program X je dvakrát tak modulární jako program Y.

□ **absolutní** - všechny matematické operace jsou smysluplné,

př.: počet řádků textu programu, počet chyb.

Příklad metriky:

Entita: zdrojový text programu

Atribut: modularita

1: nízká	málo velkých komponent
2: střední	procedurální komponenty, které zahrnují základní funkcionalitu
3: vysoká	funkcionální dekompozice, použití abstraktních typů dat

Obvykle používané metriky

- Metriky produktu
- Metriky pro proces vývoje softwarového produktu
- Metriky pro zdroje
- □ Testové metriky

- velikost, rozsah používá se na odhad času, nákladů a měření produktivity:
 - počet řádků textu programu (LOC),
 - počet funkčních bodů (FP),
 - počet modulů,
 - průměrný počet LOC na modul,
 - rozsah dokumentace (počet stran, slov).
- modularita
 - svázanost modulů počet toků dat a řízení mezi moduly a počet globálních struktur dat.
 - soudržnost modulů vztah mezi funkcemi modulu a jejich vztah ke zbytku programu.

- spolehlivost (PDMV) průměrná doba mezi výpadky systému:
 - (PDNV) průměrná doba do následujícího výpadku,
 - (PDO) průměrná doba opravy,PDMV = PDNV + PDO,
- dostupnost (D) pravděpodobnost, že v daném čase program pracuje správně podle specifikace:
 - \blacksquare D = 100 x PDNV / PDMV [%]

- □ složitost
 - počet souborů,
 - počet příkazů,
 - počet větvení,
 - hloubka zanoření řídících struktur,
 - počet cyklů,
 - cyklomatické číslo:
 - počet nezávislých cest v grafu řízení programu mínus počet rozhodovacích příkazů + 1
 - paměťové nároky, nároky na procesor.

- □ chyby
 - počet chyb v programu,
 - chybovost : počet chyb / FP,
 - klasifikace chyb a frekvence jejich výskytu,
 - chyby v dokumentaci,
- □ udržovatelnost
 - střední doba potřebná na opravu chyby,
 - střední doba na pochopení logiky modulu,
 - střední doba na zpřístupnění příslušné informace v dokumentaci.

Metriky pro proces vývoje softwarového produktu

- □ úsilí
 - čas vynaložený na vývoj systému (člověko-měsíce).
- změny požadavků (odráží kvalitu specifikace požadavků),
 - počet změn požadavků,
 - střední doba od ukončení specifikace do oznámení požadavku na změnu,
- náklady a čas
 - začátky a konce činností,
 - trvání činností,
 - náklady na provedení jednotlivých činností.

Metriky pro proces vývoje softwarového produktu

Me	etoda SSPI (Statistical software process improvement)
	chyby a defekty jsou kategorizovány podle původ (chyba ve specifikaci, v logice,)
	je stanovena cena za opravu chyby
	sečte se počet chyb podle kategorie
	je stanovena celková cena chyb podle kategorie
	analyzují se kategorie s nejdražšími chybami
	snaha modifikovat proces, aby se eliminovala frekvence výskytu chyb v této kategorii

Metriky pro zdroje

- charakteristiky personálu
 - produktivita,
 - velikost týmu, rozsah komunikace,
 - zkušenosti,
- charakteristiky výpočetních systémů a softwarových prostředků
 - kapacita pamětí, taktovací frekvence procesoru,
 - dostupnost, použitelnost vývojových softwarových prostředků.

Testové metriky

- Doporučuje se vytvořit informační systém výsledků testů. Při vyhodnocování takto získaných dat je vhodné sledovat:
- trendy v počtech zjištěných selhání systému,
- doby potřebné pro odstranění příčin selhání.

Testování:

- u výrobce alfa testování,
- u vybraných zákazníků beta testování.

Testové metriky

- Doporučuje se vést záznamy, které obsahují:
- počet modulů (komponent) modifikovaných při vývoji/změně,
- počet chyb odstraněných v dané etapě,
- průměr chyb na modul,
- počet změněných příkazů,
- průměrnou dobu na lokalizaci a odstranění chyby.

Testové metriky

- druhy a frekvence selhání systému způsobené příčinami podle členění:
 - chyba specifikací,
 - chyba návrhu,
 - chyba kódování,
 - selhání hardware,
 - chyba v reakci softwaru na selhání hardwaru.
- výčet modulů s největším / nejmenším počtem defektů,
- výčet modulů, které jsou nejsložitější

př.: stanovená metrika nabývá extrémních hodnot nebo překračuje stanovenou hodnotu.

Pozn.: Je vhodné zavést automatické generování těchto metrik, aby se omezil vliv chybných nebo zastaralých údajů.

Metody odhadu pracnosti, softwarové metriky

Metrika - vyjádření vztahů mezi charakteristikami projektu a jeho náročností

Metrologická charakteristika – charakteristika, která může ovlivnit výsledky měření.

(ČSN EN ISO 9000 – Systémy managementu kvality – Základní principy a slovník)

Březen 2016

- projektové metriky:
 - měří veličiny spojené s projektem jako celkem,
 - jedna projektová metrika má jednu hodnotu pro jeden projekt, hodnota se ale může v průběhu projektu měnit,

Metody odhadu pracnosti, softwarové metriky

- metriky aktivit, činností:
 - jsou spojeny s dílčími činnostmi pracovního postupu,
 - každá činnost může mít svoji metriku (vzorec).
- význam metrik solidní podklady pro:
 - tvorbu plánu,
 - zdůvodnění rezistence vůči krácení harmonogramu.

Členění metod odhadu

- Empirické metody na základě analyzovaného množství projektů:
 - Funkční body (Albrecht 1979, IFPUG 1994),
 - COCOMO (Boehm 1981, 1997)
- Metody založené na zkušenosti a vlastních historických datech:
 - Lines of Code (LOC),
 - Wideband Delphi (Boehm 1981),
 - PROBE (Proxy Based Estimation Humprey 1996),
 - Vážený průměr (WAVE).

- "top-down" model pro odhad pracnosti,
- měří na základě komplexnosti a velikosti vyvíjeného systému,
- hodnoty jsou počítány dle funkčních a technických charakteristik a podle vývojového prostředí,
- k reálnému využití odhadu pracnosti jsou nutná historická data,
- existuje více variant výpočtu:
 - Albrecht
 - Mark II
- existuje mezinárodní sdružení uživatelů metody FPA.

The International Function Point Users' Group (IFPUG)

- ☐ Co je FPA?
 - Je to metoda objektivního měření velikosti vyvíjeného IS na základě jeho:
 - o rozsahu,
 - o složitosti,
 - specifických vlastností.
- Vlastnosti FPA:
 - nezávislost výsledku na implementačních podmínkách,
 - nezávislost výsledku na podmínkách vývoje systému (schopnosti lidí, týmu, specifické podmínky a omezení projektu atd.)

- možnost porovnání výsledku s výsledky jiných projektů,
- možnost kontinuálního zlepšování odhadů na základě svých i cizích zkušeností.
- ☐ K čemu slouží FPA?
 - odhadování pracnosti při plánování projektu,
 - sledování a předvídání změn v průběhu projektu,
 - následné zjišťování produktivity práce v projektu (porovnání s jinými),
 - následné zjišťování efektivnosti použitých technik a nástrojů atd.

Postup výpočtu:

- výpočet hrubých funkčních bodů podle typů a složitosti funkcí a datových sad systému,
- úprava hrubých funkčních bodů na základě vah, stanovených pro jednotlivé typy funkcí a datových sad a jejich složitost,
- 3. zjištění stupňů vlivu jednotlivých specifických vlastností vyvíjeného IS,
- výpočet Faktoru úpravy hodnoty úpravou součtu jednotlivých stupňů vlivu,
- výpočet celkového počtu funkčních bodů pomocí Faktoru úpravy hodnoty.

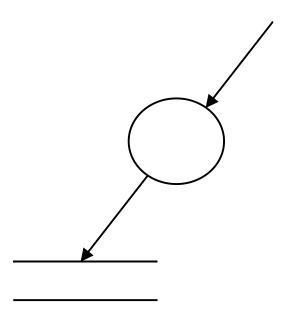

- a) vstupní funkce,
- b) výstupní funkce,
- c) dotazovací funkce,
- d) interní logická datová sada,
- e) externí vazební datová sada.

a) vstupní funkce:

každý přesun dat z vnějšku do systému:

a) vstupní funkce:

- vstupní formuláře:
 - o terminálové obrazovky,
 - přesuny dat z jiných aplikací,
 - čtení z datové základny jiné aplikace,
- jde o data, která:
 - o nejsou produktem systému,
 - jsou vzájemně unikátní (buď jsou různého formátu, nebo jsou různě zpracovávána)

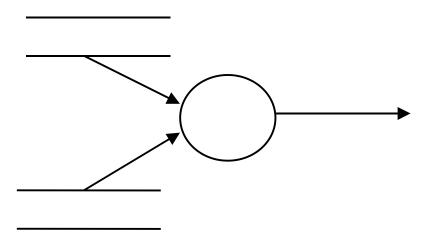

a) vstupní funkce:

složitost vstupní funkce							
Pa(j), Pa(p), Pa(s)		počet položek					
		1 - 4	5 - 15	16 a více			
počet datových sad	0-1	jedn.	jedn.	prům.			
	2	jedn.	prům.	slož.			
	3 a více	prům.	slož.	slož.			

- b) výstupní funkce:
 - každý výstup dat ze systému,

b) výstupní funkce:

- tiskové výstupy (reporty)
 - o výstupy na obrazovku
 - o zprávy obsluze
 - přesuny dat do jiných aplikací
- jde o data, která:
 - o jsou produktem systému,
 - o jsou vzájemně unikátní (buď jsou různého formátu, nebo jsou různě zpracovávána).

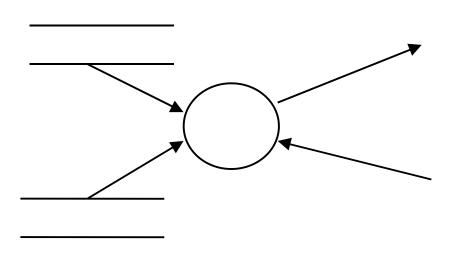
b) výstupní funkce:

složitost výstupní funkce							
Pb(j), Pb(p), Pb(s)		počet položek					
		1 - 5	6 - 19	20 a více			
počet datových sad	0-1	jedn.	jedn.	prům.			
	2	jedn.	prům.	slož.			
	3 a více	prům.	slož.	slož.			

c) dotazovací funkce:

každá vstupně - výstupní kombinace v systému, která na základě požadavku produkuje výstup dat ze systému.

Snímků 67

c) dotazovací funkce:

- vstupující data slouží pouze ke specifikaci dotazu, nejsou nijak v systému ukládána ani zpracovávána,
- vystupují data, která:
 - o jsou produktem systému,
 - o jsou reakcí systému na vzájemně unikátní dotazy.

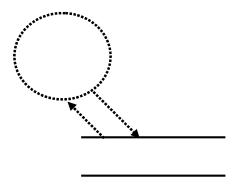

c) dotazovací funkce:

složitost dotazovací funkce				
Pc(j), Pc(p)	, Pc(s)	počet položek		
		1 - 4	5 - 15	16 a více
počet datových sad	0-1	jedn.	jedn.	prům.
	2	jedn.	prům.	slož.
	3 a více	prům.	slož.	slož.

- d) interní logická datová sada:
 - každá vnitřní entita systému, t.j. entita, která je v systému vytvářena, aktualizována a rušena,

- d) interní logická datová sada:
 - každý vnitřní datový sklad systému, tedy takový, který je systémem vytvářen, aktualizován a rušen,
 - nepatří sem technologické a implementační datové sady:
 - např. pomocné soubory pro třídění dat pro výstup,
 - sady, tvořící rozhraní k jiným systémům.

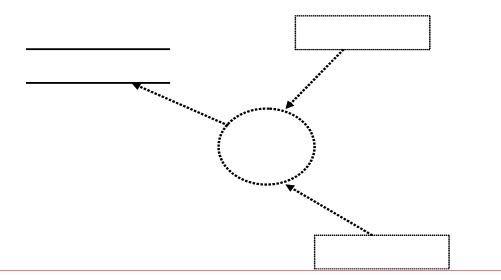

d) interní logická datová sada:

složitost interní logické datové sady				
Pd(j), Pd(p)	, Pd(s)	počet položek		
		1 - 19	20 - 50	51 a více
počet vazeb na jiné sady	1	jedn.	jedn.	prům.
	2 - 5	jedn.	prům.	slož.
	6 a více	prům.	slož.	slož.

- e) externí vazební datová sada:
 - každá datová sada, vytvářená systémem pro potřebu rozhraní na jinou aplikaci,
 - každá datová sada, vytvářená jinou aplikací pro potřebu rozhraní na systém.

- e) externí vazební datová sada:
 - patří sem:
 - tzv. "externí datastore" (coby rozhraní od jiné aplikace),
 - technologické datové sady, požadované jinými aplikacemi ve smyslu rozhraní.

e) externí vazební datová sada:

složitost externí vazební datové sady				
Pe(j), Pe(p)	, Pe(s)	počet položek		
		1 - 19	20 - 50	51 a více
počet vazeb na jiné sady	1	jedn.	jedn.	prům.
	2 - 5	jedn.	prům.	slož.
	6 a více	prům.	slož.	slož.

2. Úprava hrubých funkčních bodů

Váhy jednotlivých funkcí a datových sad a - e (j, p, s)

		jednoduchá	průměrná	složitá
Vstupní funkce a	3	3	4	6
Výstupní funkce b		4	5	7
Dotazovací funkce c		3	4	6
Interní logická datová sada d		7	10	15
Externí vazební datová sada e		5	7	10

Součet hrubých funkčních bodů (SHFB)

$$SHFB = 3 \times Pa(j) + 4 \times Pa(p) + 6 \times Pa(s) +$$

+ obd. dle tabulky pro Pb, Pc, Pd, Pe.

Stupně vlivu jednotlivých specifických faktorů		
neexistuje nebo nemá vliv	0	
nepodstatný vliv	1	
mírný vliv	2	
průměrný vliv	3	
významný vliv	4	
velmi silný vliv	5	

	Specifické faktory aplikace	Váha (0-5)
1	Data používaná aplikací jsou přenášena pomocí telekomunikačních nástrojů	
2	Součástí aplikace je distribuce funkcí	
3	U aplikace je důležitý výkon (ve smyslu doby odezvy, nebo průchodnosti aplikace)	
4	Je požadováno (očekáváno) značné přizpůsobení konfigurace	
5	Aplikace je charakteristická vysokým stupněm transakcí	
6	Přímý vstup dat	
7	Míra využití uživatelem (složité dotazy)	

	Specifické faktory aplikace	Váha (0-5)
8	Přímé opravy dat	
9	Složitost zpracování	
10	Je kladen důraz na znovupoužitelnost	
11	Snadná instalace	
12	Snadná provozovatelnost	
13	Nasazení pro více organizací (přizpůsobení spec. podmínkám)	
14	Přizpůsobivost uživateli	

	Specifické faktory aplikace	Váha (0-5)
15	Budování a udržování rozhraní na jiné aplikace	
16	Audit a ochrana dat systému	
17	Umožnění přístupu k datům pro cizí systémy	
18	Vývoj školících prostředků uživatele	
19	Zvýšené nároky na dokumentaci	
	celkem	SFV

Součet vah všech faktorů vlivu

4., 5. Výpočty

Výpočet Faktoru úpravy hodnoty:

$$FUH = 0.65 \times 0.01 \times SFV$$

□ Výpočet celkového počtu funkčních bodů :

$$FB = SHFB \times FUH$$

□ Vynaložená práce v pracovních hodinách (WH):

 $WH = 54 \times FP - 13.390$

Boehm 1981, 1996

http://csse.usc.edu/csse/research/COCOMOII/cocomo_main.html http://sunset.usc.edu/research/COCOMOII/cocomo81_pgm/cocomo81.html

Verze 1

- □ Definuje potřebné úsilí (pracnost) a čas.
- Vychází z velikosti programu v tisících řádků.
- Má tři úrovně podle toho, kolik podrobností o projektu máme k dispozici:
 - základní (hrubé odhady),
 - střední (bere v úvahu atributy projektu),
 - podrobná (rozdělení úsilí mezi jednotlivé etapy).

Uvažuje 3 módy vyjadřující stupeň složitosti systému:

- organický mód relativně malý softwarový tým pracuje na aplikaci ze známé problémové domény, ve známém prostředí, předpokládá se:
 - malé náklady na komunikaci,
 - stabilní hardware,
 - známé algoritmy,
 - možnost dekompozice problému na menší ucelené části,
 - velikost do 50 KLOC.

- přechodný mód, předpokládá se:
 - vyšší požadavky na komunikaci, čas,
 - velikost do 300 KLOC.
- vázaný mód, předpokládá se:
 - různá ohraničení projektu,
 - krátké termíny dodávky,
 - neustálé změny v požadavcích,
 - zásahy zákazníka,
 - neznámá problémová oblast,
 - aplikace mají ostré požadavky na časovou odezvu,
 - často jde o interaktivní, řídící a operační systémy.

Verze 2

- bere v úvahu změněné podmínky při tvorbě software:
 - uvažuje různé modely životního cyklu softwaru,
 - různé přístupy k vývoji software,
- □ Výsledkem je nové dělení úrovní COCOMO:
 - analýza aplikace (počet objektů),
 - návrh aplikace (počet funkčních bodů),
 - implementace (řádky textu programu).
- Model se vyvíjí, konkrétní tvary vztahů a koeficientů se mění.

Lines of Code (LOC)

- metrika absolutní velikosti SW
- varianty: KLOC (kilo-LOC), SDLOC (source delivered LOC)
- různé způsoby měření v závislosti na tom, co se počítá jako řádka; např. COCOMO-II:
 - výkonné příkazy, hranice bloků,
 - programované ručně, konvertované,
 - převzaté z dřívější práce, knihoven a jiných komponent.

Lines of Code (LOC)

- deklarace, direktivy překladače, komentáře,
- generované automaticky,
- v zakoupeném sw, knihovnách dodaných se systémem,
- výhody:
 - o přesnost,
 - o jednoznačnost,
 - o snadná spočitatelnost
- problémy:
 - použitelné pozdě v životním cyklu projektu, bez vazby na produktivitu,
 - jazyková závislost (např.).

př.: tentýž program má v JSA 10KLOC, v Pascalu 3KLOC.

(Wideband) Delphi

Skupinová metoda odhadu týmem expertů s koordinátorem:

- předložení specifikace a tabulky pro odhad expertům,
- skupinová diskuse (vč. koordinátora) nad okolnostmi ovlivňujícími odhad,
- anonymní vyplnění tabulek experty,
- sumarizace výsledků koordinátorem:
 - vyznačení odhadů a mediánu,
- skupinová diskuse nad původem největších rozdílů v odhadech,
- 6. iterace předchozích třech bodů dle potřeby.

(Wideband) Delphi - charakteristika

- ☐ skupinová:
 - odstranění osobních předpojatostí a preferencí,
- ☐ iterativní, zpětná vazba:
 - odstranění vlivu výrazně odlišných odhadů,
- anonymní:
 - odstranění vlivu silných jedinců nebo politických tlaků,
- □ diskuse:
 - vyjasnění problému, odstranění vlivu neznalosti projektu.

Vážený průměr (Weighted AVErage WAVE)

- metoda váženého průměru slouží k odhadu pracnosti, resp. trvání projektu,
- vážený průměr je vhodná metoda pro počáteční fáze odhadu projektu,
- WAVE se počítá na základě kombinace různých odhadů jednoho projektu,
- □ WAVE je velice snadná metoda,
- existuje více vzorců pro výpočet.

Vážený průměr (Weighted AVErage WAVE)

Princip výpočtu:

Proměnné: A - optimistický odhad

B - realistický odhad

C - pesimistický odhad

Vzorce:

M (výsledná hodnota) = (A + 3B + C) / 5

S (standardní odchylka) = (C - A) / 5

D (spodní hodnota intervalu rozptylu) = M - 2 x S

E (horní hodnota intervalu rozptylu) = $M + 2 \times S$

Platí: je 95% pravděpodobnost, že výsledek bude v intervalu (D; E).

Pozn.: Hodnota S by neměla být větší než M / 20 (tzv. pravidlo palce),

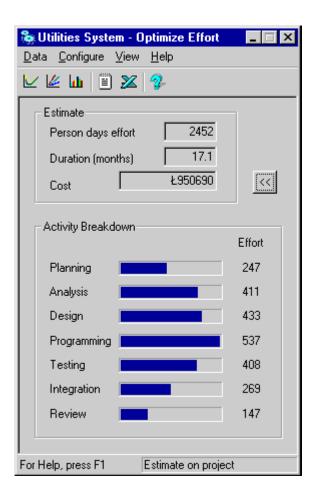
jinak je třeba odhad zpřesňovat zpodrobňováním rozkladu činností.

Popis produktu:

- nástroj Optimize plně podporuje metodiku Object Metrix,
- ObjectMetrix pracují s následujícími faktory, které ovlivňují délku trvání projektu a náklady na projekt vynaložené:
 - Rozsah projektu
 - o odhad je ovlivňován počtem subsystémů, tříd, typových úloh, komponent a rozhraní, ze kterých se systém skládá,
 - každému prvku lze přiřadit atributy a jejich hodnoty jako je složitost, obecnost, možnost využití stávajících komponent apod.

- Vývojový tým
 - je potřeba sledovat počet týmů a počet členů těchto týmů, role pracovníků a úroveň jejich dovedností,
- Technologie
 - nástroj pracuje s různými typy technologií (jako například vývojové prostředí) a jedním ze sledovaných prvků projektu je míra vlivu technologie na projekt,
- Předpokládaný průměrný počet pracovních dní v měsíci (nebo dní, kdy jsou zdroje skutečně zapojeny do práce).

- Předpokládaný průměrný počet hodin za den, kdy zdroje na projektu skutečně pracují.
- Hodinová sazba interních a externích zdrojů.
- Optimize umožňuje vytvářet odhad za celý projekt nebo za jednotlivé vybrané prvky.
- Výsledný odhad se člení podle fází projektu na plánování, analýzu, návrh, implementaci, testování a integraci řešení.
- Uživatelé mají možnost měnit metriky a parametry odhadu dle svých požadavků a zkušeností.

- Informace o rozsáhlých projektech mohou být zadávány ručně nebo s využitím některých CASE nástrojů, jako například nástroje Rational Rose.
- ☐ Také je možné kombinovat obě metody vkládání informací.
- Samotné odhady jsou zobrazeny v nástroji Optimize, nebo mohou být vygenerovány do připravených reportů, eventuelně do produktu Microsoft Excel.

Měření v softwarovém projektu

